

LOSSE STUKKEN

BETREKKELIJK

FRIESLAND,

UIT DE NALATENSCHAP VAN WIJLEN

J. VAN LEEUWEN.

(Uitgegeven door MR. J. DIRKS.)

(Vervolg van De vrije Fries, VIII, blz. 336.)

VI.

ORDONNANTIE VAN HET HOF VAN FRIESLAND AAN DEN
 RENTMEESTER GENERAAL B. VAN LOO, TOT BETA-
 LING VAN VACATIEGELDEN AAN HESSEL VAN AYSMA,
 PRESIDENT VAN HET HOF, ONDERTEEKEND
 DOOR DEN GRIFFIER HOBBE BAERDT, MET
 DE QUITANTIE VAN H. VAN AYSMA,
 20 EN 21 MAART 1587.

Heer Rentmeester Generael van Vrieslant Boudewyn van Loo, t hoff van Vrieslant ordonneren u te betalen an D. Hessel Aysma president van de selve Hove de summe van sesthien gulden ende sestien stuyvers van acht dagen vacaties (1) by de selve tot dienst van de Lande te

(1) Het vacatiegeld was dus voor een President van het Hof van Friesland in 1587 *f* 2.10 of twee en veertig stuivers per dag! Een der vele bewijzen, hoe de geldswaarde, dien tijd met den tegenwoordigen vergeleken, is veranderd.

(J. D.)

Franeker gedaen deur commissie van den hove, die u by u eerste rekeninge mits overbrengende dese gepasseert sulen worden.

Actum den xx martii 1587.

H. BAERDT.

Ick ondergeschreven bekenne d bovengeschr. somma van seshien gl. XVI st. ter causa hier boven verhaelt, wuit handen van den Rentemeester deur zijnen Clercq ontfangen te hebben. Actum den 21sten Martii A°. 1587.

H. AYSMA.

1587. 3. 21.

Hessel van Aysma was de zoon van Schelte van Aysma of Schelte van Lauta en Tjets van Aesgema. — Hij trouwde I. Taeck van Mockema, Wede van Lieuwe Beyma; II. Catharina van Aesgema, Wede Rienck van Gratinga.

Hij was een man van geleerdheid en veel verstand. Suffridus Petrus noemt hem zijn gemeenzamen vriend. De geschiedschrijvers vermelden, dat hem de zorg der correctie van het *Martena Landboek* was aanbevolen, en sommigen, dat hij het ook vervolgd zou hebben, maar later is dit ook betwijfeld geworden. Te Water prijst hem hoog, als een man van bekwaamheid en schrander doorzigt. — Daar hij tot de verbondene Edelen behoorde, moest hij Friesland verlaten, en zijne goederen werden verbeurd verklaard. Hij ging naar Emden, om geld en krijgsvolk te verzamelen. — Zijne voorzigtigheid en standvastig karakter blonken uit in de onderhandelingen met Rennenberg, over de burgerwacht te Bolsward.

In 1577 keerde hij terug, en werd dadelijk afgevaardigde naar de Staten Generaal. — Nadat in 1578 de

Spaansche Raden van het Hof waren afgezet, koos men hem tot Voorzitter. In 1581, toen de Prins van Oranje die benoeming goedkeurde, nam hij dien post op zich. Intusschen was hij als Gezant naar Antwerpen gezonden, om te onderhandelen over het Keulsche vredestractaat en over de vrijheid van godsdienst. Hij nam vol ijver 's lands belangen waar, waarvan bijzonder ten blijke verstrekt een aantal eigenhandige brieven van hem, aan Gedeputeerde Staten geschreven, en in het Archief van Friesland bewaard gebleven.

Bij zijnen moed en standvastigheid bezat hij een zeer welsprekend talent, zoodat hij zelfs tegenover Rennenberg eene taal voerde, die dezen, anders ook niet onbespraakt, tot een verlegen stilzwijgen bragt. — Als President ijverde hij zeer voor 's Hof's gezag, weêrstond allen inbreuk daarop, en verlangde dat het burgerlijk bewind, toen aan hetzelfde ontnomen, weder met het regterlijke zou vereenigd worden. Maar de Gedeputeerden en Duco van Martena verzetten zich hiertegen. Aysma hield echter zijn streng zoo vast, dat de Gedep. en de Stadhouder hem wilden afzetten, hetwelk echter toen niet is gebeurd. Intusschen had zijn ijver eene zee van twisten verwekt tusschen die beide collegiën, waarmede de Registers van Staat zijn opgevuld.

Na den noodlottigen dood van Willem I werd hij met Jelger van Feytsma naar Frankrijk gezonden, om den Koning het bestuur der Nederlanden aan te bieden. In Sprokkelmaand 1586 was hij als Gezant te Londen, om namens de Staten Generaal over het verleenen van bescherming en het zenden van een persoon, die de regering op zich zoude nemen, waartoe Leycester bestemd werd, te onderhandelen. Wybrand van Aylva en Dominicus van Postella waren ook daar als Volmagten van Oostergoo, maar Aysma was de pen van het kompas (zegt Hooft),

waarop de handel draaide. — Deze nu viel in groote verdenking van te veel den Engelschen genegen te zijn; daartoe gaf sterken grond eene ontdekte geheime briefwisseling met Postella, voorstander van Koningin Elisabeth, een man van ergerlijken wandel en bloedvijand van de Staten, die hem het Procureur-Generaals-ambt hadden ontzegd. — Reidt schildert Aysma zwart af, en Hooft deelt dit gevoelen. Te Water is wat milder in zijn oordeel, en ook naar mijn inzien billijker: want hij was niet onervaren, ligtgeloovig en kleinmoedig, zoo als de eersten zeggen; dit wederspreken zijne daden. — Maar was hij niet hooghartig, hoogmoedig, bij tegenstand halstarrig? — Een magtig Hofs-President op den aristocratischen zetel!

Hij werd geweerd uit den Raad van State, gevangen en in zijn huis bewaakt, zijne papieren verzegeld, eindelijk van al zijne ambten ontzet, en het algemeen moest dus niet twijfelen, of hij had 's lands belang aan zijne eierzucht opgeofferd; maar ik geloof het niet.

Wat hem na dien tijd is overgekomen, weten de historieschrijvers niet, en mijne nasporingen waren tot nog toe vruchteloos, ook naar zijn geboorte- en sterfjaar (2).

Zijne zuster, Jel van Lauta, die in 1562 stierf, is getrouwd geweest met den verdienstelijken Goslick van Hidema. Te Wier kon men zijn grafschrift lezen.

Hobbe Baerdts of van Baerdts was de zoon van Syoerd. Hij had een broeder, Rienck, die getrouwd is geweest met Rixt Douma. — In 1580 was Hobbe gecommiteerd uit de Staten met Foppe van Grovestins, om met de kloosterlingen te transigeren over de cessie der goederen, behoorende aan het Karmeliter klooster te IJlst. In 1582 Secretaris en ook daarna Burgemeester van Harlingen, is

(2) Vergelijk deze levensschets van Hessel van Aysma met die bij van der Aa, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, I, blz. 460—462.

(J. D.)

hij in commissie naar Brabant tot den Prins van Oranje gezonden. — In 1584 heeft hij als Gedeputeerde Staat mede geformeerd en geteekend de acte van afzwering van den Koning van Spanje. — In 1585 is hij, in plaats van Baudimont, Griffier van het Hof geworden. Hij stierf den 9 Junij 1591 te Marssum, en is aldaar in de kerk begraven. — Zijne vrouw was Jeltje Swijns, dochter van Hessel, bij wie hij een zoon had, Dirk, die in 1601 Grietman van Haskerland was (3).

J. v. L.

(3) Vergelijk v. d. Aa, t. a. p., II, blz. 24.